

Grensoverschrijdend nutriëntenproject met jaar verlengd

Waterschap Rijn en IJssel begon in 2009 samen met Kreis Borken (in Nordrhein-Westfalen) een nutriëntenproject in het stroomgebied van de Bovenslinge, ten oosten van Winterswijk. In het project voeren 35 landbouwbedrijven aan weerszijden van de grens maatregelen uit die de uitstoot van stikstof en fosfaat naar het oppervlaktewater moeten verminderen. De waterkwaliteit in het gebied wordt in de projectperiode intensief gemonitord. Na de eerste positieve ervaringen hebben waterschap en Kreis besloten het project met een jaar te verlengen tot eind 2012, om beter zicht te krijgen op de effectiviteit van de landbouwmaatregelen en de ontwikkeling van de waterkwaliteit.

Het grensoverschrijdende project langs de Bovenslinge is bedoeld om kennis en ervaring op te doen met maatregelen die de nutriëntenbelasting van oppervlaktewater uit diffuse bronnen verminderen. Met deze doelstelling past dit project in een reeks van Nederlandse projecten die vallen binnen het Innovatieprogramma KRW, dat een looptijd had t/m 2011. De resultaten zijn zowel voor het waterschap als voor de Duitse partijen (Kreis Borken, Gemeinde Südlohn, Landwirtschaftskammer en Bezirksregierung Münster) van belang voor het opstellen van het volgende stroomgebiedbeheerplan. Het project omvat niet alleen landbouwkundige maatregelen en kwaliteitsmonitoring maar ook een kennisuitwisseling tussen medewerkers in het stedelijk waterbeheer aan weerszijden van de grens.

Gebiedsanalyse waterkwaliteit

Dat er voor verbetering van de waterkwaliteit nog een opgave ligt, is duidelijk geworden uit de gebiedsanalyse die in 2010 is opgesteld. In deze analyse zijn de kwaliteitsgegevens 2006-2009 van Waterschap Rijn en IJssel en de Duitse collega's van alle beken in het grensgebied van de Bovenslinge getoetst aan de geldende normen. Daaruit blijkt dat de toestand voor fosfaat en stikstof op de grensmoetlocaties in Nederland matig tot ontoereikend is.

Ter nuancering van dit beeld zijn ook uitkomsten van een 25-jarige trendanalyse bekeken. Deze geven aan dat in de Bovenslinge de belasting met nutriënten, vooral fosfaat, in de afgelopen periode flink afnam, maar juist de laatste jaren stabiliseert. Een ander interessant gegeven is dat de Duitse norm voor stikstof duidelijk soepeler is dan de Nederlandse. Ook toetst men in Duitsland de jaargemiddelde cijfers in plaats van de zomerhalfjaargemiddelden. Door deze verschillen valt de toetsing in Duitsland duidelijk positiever uit dan die aan Nederlandse zijde. De toetsing in het Duitse stroomgebied laat alleen voor fosfaat de noodzaak tot verbetering zien.

Naast een toetsing van de waterkwaliteit is ook een bronnenanalyse voor het projectgebied uitgevoerd. Daaruit blijkt dat circa 85 procent van de stikstof- en fosfaatbelasting van de Bovenslinge afkomstig is uit landbouwgebied. In de grensoverschrijdende belasting blijkt het relatieve aandeel vanuit het Duitse stroomgebied 65 procent te zijn en vanuit het Nederlandse stroomgebied

Bovenslinge bij Winterswijk

35 procent. Deze cijfers weerspiegelen de verschillen in omvang tussen landbouw- en bosgebied enerzijds en het Duitse en Nederlandse deelstroomgebied anderzijds.

Landbouwmaatregelen

In de groeiseizoenen 2010 en 2011 voerden de 35 landbouwbedrijven in het project een breed scala aan maatregelen uit, waarvan (vaak indirect) een vermindering van nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater wordt verwacht. Het gaat om maatregelen langs beekoevers (mest- en veevrije zones), op grasland en maispercelen (onder andere nitrificatieremmers en precisiebemesting) en op het bedrijfserf (erfafspoeling). Deze uitvoering wordt dit jaar herhaald, mede vanwege het afwijkende weerbeeld in de afgelopen twee jaar die mogelijk de maatregelen beïnvloedde.

Door adviseurs van NMI Wageningen en de Landwirtschaftskammer Borken is per bedrijf een set maatregelen opgesteld die goed uitvoerbaar is door het betreffende bedrijf. Bij de Duitse bedrijven ligt het accent op het bereiken en vasthouden van een goede mineralenbalans op bedrijfsniveau. Dit wordt ondersteund door meerdere keren per groeiseizoen stikstofmonsters te nemen op een aantal proefpercelen, waardoor de behoefte aan (na)bemesting precies kan worden bepaald. Bij de Nederlandse bedrijven wordt veel gedaan aan precisie-

bemesting en nitrificatieremmers, op proefpercelen. Dit wordt ondersteund door analyses van de bodemkwaliteit op een groot aantal parameters. Om het werkelijke effect van de maatregelen te meten is in 2011 van de proefpercelen in Duitsland en Nederland de opbrengst (gras, mais) bepaald. Gezien de positieve resultaten hiervan en om meer gegevens te verzamelen, worden de metingen dit jaar herhaald.

Netwerk

De uitwisseling van ervaringen en kennis tussen de Duitse en Nederlandse deelnemers is sinds 2010 goed op gang gekomen. De medewerkers van de gemeenten Winterswijk en Südlohn en het waterschap hebben de rwzi's en rioolwateropvangvoorzieningen aan weerszijden van de grens bezocht. Voor dit jaar staan analyses van effluentkwaliteit en van de investeringsprogramma's stedelijk water op het programma. De groep boeren bezocht deelnemende landbouwbedrijven in het grensgebied om de uitvoering van de maatregelen in de praktijk te bekijken. Het project draagt daardoor ook bij aan het ontstaan van een grensoverschrijdend netwerk van waterbeheerders en landbouwers die door maatregelen in de eigen bedrijfstak gezamenlijk werken aan de waterkwaliteit.

Bram Zandstra (Waterschap Rijn en IJssel)
Stefan Pelz (Kreis Borken)